

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0362

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Mübeccel Gönen¹

Canan Yıldız Çiçekler²

Elif Akyüz³

Alev Çelik Arslan⁴

Gözde Baydemir⁵

Hacattepe University¹⁻³⁻⁴⁻⁵

Selcuk University²

mgonen@hacettepe.edu.tr

Ankara-Turkey

5 YAŞINDAKİ ÇOCUKLARIN YARATICILIK DÜZEYLERİNİN İNCELENMESİ

ÖZET

Çalışmanın amacı, M.E.B'e bağlı resmi ve özel okulların anasınıflarına devam eden 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesidir. Çalışmanın örneklemi, özel okulların anasınıfına devam eden 5 yaşındaki çocuklardan 96 (46 kız, 50 erkek), resmi okulların anasınıfına devam eden 5 yaşındaki çocuklardan 69 (34 kız, 35 erkek) olmak üzere toplam 165 çocuktan oluşmaktadır. Çalışmada Torrance Yaratıcı Düşünme Testi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda, illere göre çocukların yaratıcılık düzeylerinde Konya ve Kayseri ilinde bulunan özel okullar lehine anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Okul türleri açısından incelendiğinde, özel okullarda bulunan çocukların yaratıcılık düzeyleri ile devlet okullarında bulunan çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında özel okuldaki çocuklar lehine anlamlı farklılık görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim düzeylerinde ise lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip anne-babalar lehine fark elde edilirken, çocukların cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Okul Öncesi Eğitim, Yaratıcılık, Resmi, Özel

EXAMINATION OF THE CREATIVITY LEVEL OF 5 YEAR OLD CHILDREN*

ABSTRACT

This study examined the creativity level of five year old children attending kindergarten in public or private schools under the Ministry of Education (M.E.B). Sample of the study contained 96 children (46 girls, 50 boys) from private schools and 69 children (34 girls, 35 boys) from public schools, 165 children in total. Torrance Creative Thinking Test was administered to these children. "Independent Group T-Test" was used to see whether there are any differences in the creativity level of children depending on gender and the school type being attended. Children from Konya and Kayseri had significantly higher creativity scores than those from İstanbul and Sivas. In terms of school type, children attending private schools displayed higher creativity level than those attending public schools. Children of parents with bachelors and above degrees outperformed those whose parents had lower degrees of education. However, no significant difference was found in the creativity level of children according to the gender.

Keywords: Children, Preschool Education, Creativity, Formal, Private

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Yaratıcılık bir işlem, bazılarının göre ise bir üründür. Ancak yaratıcılık kavramı üzerinde bilim insanlarınınca uzlaşılan ortak nokta; yaratıcılığın yeni ve farklı bir şey yapmak olduğu ya da gözlenebilen bir ürüne bağlı olarak yaratıcılığın değerlendirilebileceği şeklindedir (Erdoğan, 2006). Yaratıcılık, farklı açılardan olaylara bakma kabiliyeti, geçmişte edinilen deneyimlerle mevcut durumu bağdaştırmak, kalıplaşmış bakış açılarını kırmak, problemi çözerken geleneksel çözüm yollarının dışında çözüm noktaları bulmak, elde edilen bilgilerle geleceğe dair tahminler oluşturmak, eşsiz ve orijinal ürün ya da fikirler yaratmaktır. Yaratıcılık; bireylerin yetenek ve kabiliyetlerini fark etmemizi, farklı kişilerin bilgi birikimleri ve anlayışları ile yeni kombinasyonların keşfedilmesini, fikirlerin ürüne dönüşme sürecine kadar olanaklar sunmamızı ve zamanla bir konu üzerinde daha derin düşünmemizi sağlamaktadır. Çocuklar hayal güçleri ve yaratıcılıkları ile hislerini (örn; el-kol hareketlerini ve dansları kullanarak), düşüncelerini ifade edebilirler (örn; resim yapma ve boyama yaparak), dünyayı anlamak isterler, anlarlar ve anlatırlar (örn; oyunlarda hayal gücü gerektiren rolleri kabul ederek), güzelliklerin ve değerlerin önemini kavrarlar, kültürel miraslarına değer verirler ve diğer kültürleri öğrenmek isterler (Duffy, 2006).

Yaratıcılık bireylerde belirli gelişim aşamalarında ortaya çıkmaktadır. Bu aşamalar; alıştırma, hazırlık, kuluçka, aydınlanma ve geliştirme aşamasıdır. Alıştırma aşamasında, problem tanımlanmakta ve değişik önemli yönleri belirlenmektedir (Argun, 2004). Hazırlık aşamasında, sorun, gereksinim ya da gerçekleştirilmek istenen şey saptanmakta, tanımlanmaktadır. Çözüm için gereken bilgi ve malzeme toplanmakta ve bunlar çözümün geçerliliği, işlerliliği bakımından ölçütlere vurulmaktadır. Kuluçka aşamasında ise, sorundan çıkarak geriye gidilmektedir (San ve ark., 1999). Aydınlanma aşaması, çoğunlukla anlaktır, müthiş bir iç görüler zenginliği içinde gelişir, birkaç dakika ya da bir kaç saat sürebilmektedir. Beyin oluşumu hemen kaydetmektedir. Geliştirme aşaması ise, aydınlanma aşamasında ortaya çıkan gereksinimleri karşılayıp karşılayamayacağını, hazırlık aşamasında saptanmış ölçülere uyup uymayacağını anlaşılması ve gösterilmesi için yapılan bir dizi etkinlikten oluşan aşamadır (Argun, 2004).

Yaratıcılığın gelişim gösterdiği bütün dönemlerde farklı özellikler bulunduğundan anne baba ve eğitimcilerin çocukların yaş düzeyleri ve bireysel farklılıklarına göre gösterdikleri yaratıcı düşünme özelliklerini bilmeleri gerekmektedir. Her yaş döneminde yaratıcılığın gelişmesi için bir önceki yaş döneminin özelliklerinin iyi öğrenilmiş olması gerekmektedir. Bu özellikler bize yaratıcılık dönemlerinin aşamalı bir düzen içinde geliştiğini gösterir (Argun, 2004). Yaratıcılık ilk defa çocukların oyunlarında görülmektedir. Yaratıcılık on üç yaş civarında doruk noktaya ulaşmakta, bu yaştan sonra ise ya olduğu gibi kalmakta ya da düşmeye başlamaktadır. Yani ortaya çıkması ve gelişmesi için uygun bir ortamın bulunması gerekmektedir (Gönen, Şahin, Yükselen ve Tanju, 2006). Yaratıcılığın doğuştan geldiği, doğuştan yaratıcı olmayan insanın sonradan yaratıcı olamayacağı görüşü zamanla terk edilmekte, iyi bir eğitimle artık herkesin yaratıcı olabileceği görüşü ağır basmaktadır (Dikici ve Gürol, 2003). Her insanda az veya çok bazı yaratıcı belirtiler ve özellikler vardır, sınırları yoktur ve geliştirilebilen bir eylemdir (Artut, 2004). Okul öncesi çağları, çocuğun fiziksel, duygusal, zihinsel, sosyal ve sanatsal gelişim alanlarında en çok hız kazandığı ve kişiliğinin temellerinin atıldığı dönemdir. Dolayısıyla; çocukların gizil güçlerini, yeteneklerini ortaya çıkarmak için bilinçli bir okul öncesi eğitimi gereklidir. Okul öncesi eğitimin erken başlaması, yaratıcılığın değerlendirilmesi ve verimin yükseltilmesinde etkili rol

oyunmaktadır (Argun, 2004). Hayal gücü ve yaratıcılığın teşvik edilmesi yoluyla çocukların dünyalarını anlamak, araştırmak için yeteneklerini geliştirmek, yeni ilişkiler ve anlayışlara erişebilmek için onlara olanaklar sunulması gerekmektedir (Yolcu, 2004).

İnsanların en etkili etkinliklerinden biri, zihinsel yeteneklerini yeni bir ürün yaratmak amacıyla kullanmalarındır. Bu nedenle birçok bilim insanı ve sanatçı, yaratıcılığın önemi üzerinde durmakta ve birçok eğitimci de öğrencilerin yaratıcılık yeteneklerini nasıl artırebilecekleri konusunda çalışmalar yapmaktadırlar (Erdoğan, 2006).

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

Yaratıcılık öğrenilip geliştirilebilen bir güçtür. Günümüzdeki bilimsel ve teknolojik gelişmeler bireylerin yeniliğe açık yapıcı ve yaratıcı olmasını gerektirmektedir. Eğitim programlarının yaratıcı etkinlikler yoluyla uygulanması çocukları öğrenmeye motive ederken yaratıcılık alanındaki becerileri de geliştirebilir. Tüm bunlar göz önüne alınarak yapılan bu araştırmada, anaokuluna giden 5 yaşındaki 165 çocuğun yaratıcılık düzeyleri incelenmiştir. Özel okula giden çocukların yaratıcılık düzeylerinin devlet okuluna gidenlerden yüksek çıkması okul öncesi eğitimcilerin hem kendilerinin hem de çocukların yaratıcılıkları için daha fazla çalışmaları gerektiğini göstermiştir.

3. YÖNTEM (METHOD)

3.1. Çalışmanın Amacı (Research Aim)

Çalışmanın amacı, M.E.B'e bağlı resmi ve özel okulların anasınıflarına devam eden 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin incelenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- İstanbul, Sivas, Kayseri ve Konya illerinde bulunan çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- M.E.B'e bağlı resmi ve özel okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile devam ettikleri okul türleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeyleri ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?
- 5 yaşındaki çocukların ebeveynlerinin eğitim düzeyleri ile çocukların yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

3.2. Çalışmanın Modeli (Research Model)

Çalışma, genel tarama modellerinden "ilişkisel tarama modelindedir". İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasındaki değişimin varlığını ve derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir. İlişkisel çözümleme iki türlü yapılabilir. Bunlar; korelasyon ve karşılaştırmadır (Karasar, 2002).

3.3. Çalışmanın Evreni (Research Universe)

Çalışmanın evrenini, M.E.B'e bağlı resmi ve özel okulların anasınıflarına devam eden 5 yaşındaki çocuklar oluşturmaktadır. Çalışma grubuna 2009-2010 öğretim yılında Konya, İstanbul, Kayseri ve Sivas illerindeki Milli Eğitim Müdürlüklerine bağlı özel ve resmi okullardan iki özel ve iki resmi okul öncesi eğitim kurumunun sekiz anasınıfları random yöntemiyle seçilmiştir. Çalışmanın örneklemini, M.E.B'e bağlı özel okulların anasınıflarına devam eden 5 yaşındaki çocuklardan 96 (46 kız, 50 erkek), M.E.B'e bağlı resmi okulların anasınıflarına devam eden 5 yaşındaki çocuklardan 69 (34 kız, 35 erkek) olmak üzere toplam 165 çocuktan oluşmaktadır.

3.4. Veri Toplama Aracı (Data Collection Tool)

Araştırma kapsamına alınan çocuklara ait bilgileri elde edebilmek için bu çocukların ailelerine araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu uygulanmıştır. Çalışmada 5 yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerini belirlemek amacıyla Torrance Yaratıcı Düşünme Testi uygulanmıştır. "T.Y.D.T'nin Türkçe dilsel eşdeğerlik, güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Aslan (2001) tarafından yapılmıştır. Güvenirlik için iç tutarlılık hesaplamalarında spearman brown, guttmann ve cronbach alfa teknikleri uygulanarak elde edilen iç tutarlılık analizlerinde ($r=0.38$) ile ($r=0.89$) arasında korelasyon katsayıları elde edilmiştir. İç geçerlilikte; tüm yaş grupları için madde toplam, madde hariç ve madde ayırt ediciliği analizleri gerçekleştirilmiştir. Şekilsel yaratıcılık testi içinde yinelenen madde ayırtediciliği analizlerinde anaokulu için (üst çeyrek $n=62$, alt çeyrek $n=62$) ve diğer yaş gruplarındaki denek sayıları aynı olmak koşulu ile şekilsel akıcılık, şekilsel orijinallik, başlıkların soyutluğu, zenginleştirme ve erken kapamaya direnç puan türleri için ve üç alt şekilsel yaratıcılık testi için ilişkisiz grup t testi sonucuna göre $p<.01$ seviyesinde anlamlı farklılık elde edilmiştir (Aslan, 2001). Çalışmada Torrance Yaratıcı Düşünme Testinin şekilsel A formu uygulanmıştır. Araştırmanın uygulamasına başlanılmadan önce okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocukların öğretmenleri ile görüşülerek, uygulamanın yapılacağı gün ve saat kararlaştırılmıştır. Çalışma çocukların birbirlerinden etkilenmelerini önlemek amacıyla, bireysel olarak ve sessiz bir odada uygulanmıştır. Uygulama 30 Kasım 2009 tarihinde başlamış 5 Ocak 2010 tarihine kadar beş hafta süreyle devam etmiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi (Data Analysis)

Okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden beş yaşındaki çocukların yaratıcılık düzeylerinin devam ettikleri okul türleri ve cinsiyetleri açısından farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçların analizinde "Bağımsız Gruplar t-testi" kullanılmıştır. Çocukların yaratıcılık düzeylerinin buldukları illere göre farklılaşp farklılaşmadığına ilişkin sonuçların analizinde "Tek Yönlü Varyans Analizi", ebeveynlerin eğitim düzeylerine ilişkin sonuçların analizinde ise "Kruskal Wallis Testi" kullanılmıştır.

4. BULGULAR VE TARTIŞMA (FINDINGS AND DISCUSSIONS)

Bu bölümde, örnekleme alınan çocukların buldukları il, devam ettikleri okul türleri, cinsiyet ve yaş dağılımları verilmiştir. Ayrıca çocukların yaratıcılıklarının illere, okul türüne, cinsiyete ve ebeveyn eğitim durumlarına göre uygulanan istatistiksel işlemlerin sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Örnekleme alınan çocukların buldukları illere, devam ettikleri okul türlerine, yaşlarına ve cinsiyetlerine göre dağılımları
(Tablo 1. The distribution of children according to age, gender, the city they live in and the school they attend)

İller	Okul Türleri	Yaş	Cinsiyet	N	%
İstanbul	M.E.B'e Bağlı Resmi Okul	5 yaş	Kız	17	10.30
			Erkek	22	13.33
Sivas	M.E.B'e Bağlı Resmi Okul	5 yaş	Kız	17	10.30
			Erkek	13	7.89
Kayseri	M.E.B'e Bağlı Özel Okul	5 yaş	Kız	22	13.33
			Erkek	28	16.97
Konya	M.E.B'e Bağlı Özel Okul	5 yaş	Kız	18	10.91
			Erkek	28	16.97
Toplam				165	100

Tablo 2. Resim oluşturma, resim tamamlama ve paralel çizgiler yaratıcılık alt boyutlarının İstanbul, Sivas, Kayseri ve Konya illerine göre N, SS, \bar{X} değerleri

(Tablo 2. N, SS, and \bar{X} values for creativity subtests of picture forming, picture completion and paralel lines according to İstanbul, Sivas, Kayseri, and Konya cities)

Yaratıcılık Alt Boyutları	İller	N	\bar{X}	Ss
Resim Oluşturma	İstanbul	39	3.69	485
	Sivas	30	5.40	3.97
	Kayseri	49	9.08	2.82
	Konya	47	8.14	3.36
Resim Tamamlama	İstanbul	39	31.97	19.39
	Sivas	30	24.96	17.02
	Kayseri	49	35.65	9.79
	Konya	47	36.72	9.30
Paralel Çizgiler	İstanbul	39	12.89	12.54
	Sivas	30	28.60	9.36
	Kayseri	49	33.40	14.47
	Konya	47	47.78	24.80

Çalışmaya katılan İstanbul, Sivas, Kayseri ve Konya illerindeki çocukların yaratıcılık alt boyutları incelendiğinde, resim oluşturma alt boyutunun İstanbul ilinde $\bar{X}=3.69$, Sivas ilinde $\bar{X}=5.40$, Kayseri ilinde $\bar{X}=9.08$ ve Konya ilinde ise $\bar{X}=8.14$ olduğu görülmektedir. Resim tamamlama alt boyutuna bakıldığında, İstanbul ilinde $\bar{X}=31.97$, Sivas ilinde $\bar{X}=24.96$, Kayseri ilinde $\bar{X}=35.65$ ve Konya ilinde ise $\bar{X}=36.72$ olduğu anlaşılmaktadır. Paralel çizgiler alt boyutunun ise, İstanbul ilinde $\bar{X}=12.89$, Sivas ilinde $\bar{X}=28.60$, Kayseri ilinde $\bar{X}=33.40$ ve Konya ilinde ise $\bar{X}=47.78$ olduğu saptanmıştır. Gruplar arası ortalamalar arasında anlamlı fark olup olmadığı tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir. Analiz sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. İstanbul, Sivas, Kayseri ve Konya illerinde bulunan çocukların illere göre yaratıcılık düzeyi Tek Yönlü Varyans Analizi sonuçları

(Tablo 3. One-Way Anova Analysis results of children's creativity level scores depending on the city they live in)

Yaratıcılık Alt Boyutları	Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P	Anlamlı Fark
Resim Oluşturma	Gruplar arası	775.189	3	258.396	18.399	.000*	1-3 1-4 2-3 2-4
	Gruplar içi	2261.139	161	14.044			
	Toplam	3036.327	164				
Resim Tamamlama	Gruplar arası	2970.062	3	990.021	5.095	.002*	
	Gruplar içi	31284.447	161	194.313			
	Toplam	34254.509	164				
Paralel Çizgiler	Gruplar arası	26381.647	3	8793.882	30.194	.000*	
	Gruplar içi	46890.499	161	291.245			
	Toplam	73272.145	164				

(*) İşareti alt işlemin 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu işaret etmektedir.

Tablo 3'te yer alan varyans analizi sonuçları incelendiğinde, çocukların buldukları iller ile yaratıcılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olduğu görülmektedir. Örneklem grubuna alınan İstanbul, Sivas, Kayseri ve Konya illerinde bulunan çocukların illere göre resim oluşturma [$F(3, 161)=18.39, p<.05$], resim tamamlama [$F(3, 161)=5.095, p<.05$] ve paralel çizgiler [$F(3, 161)=30.19, p<.05$] alt boyutlarında $p<.05$ düzeyinde arasında anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Resim oluşturma, resim tamamlama ve paralel çizgiler alt boyutlarının ortalamaları incelendiğinde, Kayseri ve Konya illerinde yer alan çocukların en yüksek ortalamaya, İstanbul ve Sivas illerinde yer alan çocukların ise en düşük ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Konya ve Kayseri illerinde bulunan okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık düzeylerinin yüksek olması bu illerdeki okulların özel okul olmaları ile açıklanabilir.

Tablo 4. Çocukların yaratıcılık puanlarının devam ettikleri okul türüne (resmi ya da özel) göre t-Testi sonuçları
(Tablo 4. T-test results of children's creativity scores depending on the school type (public or private) they attend)

Okul Türü	n	\bar{X}	S	sd	t	p
Özel	69	85.25	25.10	163	8.07	.000*
Resmi	96	52.73	26.07			

(*) İşareti alt işlemin 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu işaret etmektedir.

Çocukların yaratıcılıklarının devam ettikleri okul türlerine göre t-testi sonuçları incelendiğinde ($p<.05$) anlamlı bir farklılığın ortaya çıktığı görülmektedir. Tablo 4'e baktığımızda, M.E.B'e bağlı özel okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık ortalaması değerinin ($\bar{X}=85.25$), M.E.B'e bağlı resmi okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık ortalaması değerinin ise ($\bar{X}=52.73$) olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bu bulgu, özel okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık düzeylerinin resmi okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık düzeylerinden daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Yaratıcılık farklı durumlar arasında ilişki kurma, geniş düşünme, soru sorma, tartışma, derin düşünme, deneme keşfetme ve sınama gibi birçok birbirine bağlı davranışları kapsamaktadır. Bu davranışların her biri öğrenilen davranışlardır. Kişinin doğuştan getirdiği kapasitelerle uygulamada ortaya koyduğu yaratıcı davranışlar arasındaki boşluk ancak çocuğa yaratıcı düşünmenin öğretilmesiyle kapatılabilmektedir (Kırıçoğlu, 2002). Yaratıcılık ve eğitim birbirini doğrudan etkileyen önemli kavramlardır. Yaratıcı anlayış ve niteliklerden yoksun geleneksel eğitim, günümüz çağdaş eğitim yöntemlerinde kabul görmeyen bir yaklaşım olarak düşünülür. Ne yazık ki bazı okullar akademik-analitik düşünceyi ön plana çıkararak, yaratıcı eleştirel düşünceyi körelten bir anlayışa sahiptir (Artut, 2004). Türkiye'de eğitimde yeni düşün ve uygulamaların gelişmesinde özel okulların önemli etkisi vardır. Bu okullar, genelde nitelikli eğitimin verildiği kurumlardır. Devlet okulları, nitelikli eğitim verme konusunda, çoğu zaman özel okullarla rekabet edememiş ve bu yüzden özel okullar her zaman tercih edilen, gözde eğitim kurumları olmuştur (Uygun, 2003).

Özel okullarda bulunan anasınıflarının fiziki çevrelerinin çalışma ortamı, materyal çeşitliliği vb. imkânlarının devlet okullarına göre daha iyi olduğu bilinmektedir. Bu kurumların sınıflarındaki çocuk sayılarının devlet okullarındaki sınıflara göre daha az olması öğretmenlerin çocuklarla olan iletişimlerinin, ilgilerinin kalitesini artırmaktadır. Yeterli imkânlarla sahip çalışma ortamı bulan ve öğretmenleri ile iletişim kurabilen çocuklar

yeteneklerini, yaratıcılıklarını en iyi düzeyde ortaya koyabilmektedirler. M.E.B'e bağlı özel okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık düzeylerinin, M.E.B'e bağlı resmi okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık düzeylerinden daha yüksek olması bu durum ile açıklanabilir. Günümüzde bu bilgileri destekleyen pek çok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmalardan Erdoğan (2006)'ın yaptığı araştırmaya göre, günümüzde aileler, çocuklarını özel okullarda okutmayı tercih etmektedir. Bu tercihin en önemli nedeni ise bu okulların kamu okullarına göre daha iyi görünmeleridir. Bir araştırmada, "veli değerlendirmesine göre en iyi 10 okulun 7'si, öğrenci değerlendirmesine göre en iyi 10 okulun 8'i, sportif ve sosyal tesislere sahip en iyi 10 okulun 9'u, üniversite sonuçlarına göre en iyi 10 okulun 7'si, özel laboratuvar olanaklarına göre en iyi 10 okulun 8'i özel okuldur" sonucu elde edilmiştir (Akt: Uygun, 2003). Besançon ve Lubart (2008), farklı öğrenme ortamlarının çocukların yaratıcılıklarının gelişimi üzerindeki etkilerini inceledikleri araştırma sonucunda okul tiplerinin çocukların yaratıcılık performanslarını etkilediği sonucunu elde etmişlerdir. Thomas ve Berk (1981), tarafından yapılan araştırma sonucunda da çocukların yaratıcılığının gelişiminde çevrenin oldukça etkili olduğu sonucu elde edilmiştir. Ayrıca Tekin ve Taşğın (2009) araştırmalarında özel okulda görev yapan öğretmenlerin, devlet okullarında görev yapan öğretmenlere göre yaratıcılığa daha fazla değer verdikleri sonucunu elde etmişlerdir. Kendi içindeki yaratıcılığı fark eden öğretmenlerin, kendilerini yaratıcı bulmayan öğretmenlere göre öğrencilerindeki yaratıcılığı sınıflarında daha fazla önemsedikleri görülmüştür.

Tablo 5. Çocukların yaratıcılık puanlarının cinsiyete göre t-Testi sonuçları

(Tablo 5. T-test results for children's creativity scores according to gender)

Cinsiyet	n	\bar{X}	S	sd	t	p
Kız	80	69.70	29.79	163	.808	.420
Erkek	85	73.49	30.43			

M.E.B'e bağlı resmi ve özel okulların anasınıflarına devam eden 5 yaş grubu çocukların yaratıcılık ortalamalarının cinsiyetlerine göre t-testi sonuçları Tablo 5'te verilmiştir. Çocukların yaratıcılıklarının cinsiyetlerine göre t-testi sonuçları incelendiğinde ($p > .05$) anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmektedir. Yaratıcılık ve cinsiyet arasındaki ilişkiler sosyokültürel değişkenlerden etkilenmektedir. Bu alanda yapılan araştırmalarda, yaratıcılık ve cinsiyet arasında doğrudan bir ilişkiye rastlanamamıştır (Argun, 2004). Tekin ve Taşğın (2009), tarafından yetenekli öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri üzerine yapılan araştırma sonucunda da çocukların yaratıcılıkları ile cinsiyetleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Gönen ve ark. (1993) 5-6 yaşlarında anaokuluna devam eden 60 kız ve erkek öğrencinin yaratıcılıklarına cinsiyet değişkeninin etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, kız ve erkek çocukların yaratıcılık puanlarında anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Öncü (2000) tarafından anasınıfı (6 yaş) düzeyindeki çocukların şekilsel yaratıcılıklarının cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırıldığı çalışma sonucunda kız ve erkek çocuklar arasında anlamlı bir farklılık elde edilememiştir. Elde edilen bu sonuçlar, çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Tablo 6. Çocukların yaratıcılık düzeylerinin ebeveynlerinin eğitim düzeyine göre Kruskal Wallis Testi sonuçları
(Tablo 6. Kruskal Wallis Test results for children's creativity level scores depending on their parents' educational level)

Ebeveyn	Eğitim Düzeyi	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p
Anne	İlköğretim	21	62.48	2	14.15	.001
	Ortaöğretim	78	74.58			
	Lisans ve üzeri	66	99.48			
Baba	İlköğretim	14	62.29	2	11.03	.004
	Ortaöğretim	78	74.18			
	Lisans ve üzeri	73	96.40			

(*) İşareti alt işlemin 0.05 düzeyinde anlamlı olduğunu işaret etmektedir.

Çocukların yaratıcılık düzeylerinin ebeveynlerinin eğitim düzeyine göre Kruskal Wallis testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin χ^2 (sd=2, n=165) =14.15, p<.05 ve babalarının χ^2 (sd=2, n=165) =11.03, p<.05 eğitim düzeyleri arasında (p<.05) düzeyinde lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip anne ve babalar lehine anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür.

Çocuklarda yaratıcı özelliklerin, onların kişiliklerinde kalıcı olarak yer edinmesi 0-6 yaşlarında verilen eğitimle doğrudan ilişkilidir. Yaratıcı güçlerini en iyi biçimde kullanabilmelerinde, buldukları ortamların yeterlilikleri ve yakınında bulunan kişilerin çocuklara karşı tutumları önemli bir unsurdur (Abacı, 2003). Sosyo-ekonomik düzeyi iyi, eğitim düzeyi yüksek olan, demokratik anne-baba tutumu sergileyen bazı ailelerin çocukları bu özelliklerin dışındaki diğer ailelere göre daha yaratıcı olmaya eğilimli ve yatkındırlar. Çünkü yaratıcı etkinliklere ilişkin tüm girişimler, olanaklar aile tarafından geliştirilmekte ve teşvik edilmektedir (Artut, 2004). Olumlu yönde güdülenen ve kendine güven duygusu artmış çocuklar, kendilerini daha rahat ifade ederler. Baskı altında kalmadan rahat ve istekli olarak sanatsal çabalara girişen çocuk, yaratıcı davranış sergilemede daha özgürdür ve başarılı olacaktır (Yolcu, 2004). Genellikle sosyoekonomik düzeyi ve eğitim seviyesi düşük, otoriter, geleneksel ailelerde ise çocuğun yaratıcı düşünce ve eylemleri önemsenmez, kabul görmez, desteklenmez. Çünkü çocukların yaratıcılığını geliştirmek için çaba göstermeleri, bunu görev edinmeleri, sorulan sorulara yanıt verme, yaratıcı etkinlikler planlama ve uygulamaları zaman alan yorucu işlerdir (Artut, 2004). Çalışma sonucunda lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip anne ve babalar lehine anlamlı bir farklılığın elde edilmesi farklı eğitim seviyelerindeki ebeveynlerin çocuklarına farklı yaklaşımları ile açıklanabilir. Tekin ve Taşğın (2009), araştırmalarında annelerin ve babaların eğitim düzeyinin çocukların yeteneklerinde etkili olduğunu saptamışlardır. Annesi ve babası lisans eğitimi almış çocukların yaratıcılık düzeyleri, annesi ve babası ilköğretim mezunu olan çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER (CONCLUSION AND RECOMENDATIONS)

Çocukların buldukları iller ile yaratıcılık düzeyleri arasında Kayseri ve Konya illerindeki özel okulların anasınıflarına devam eden çocuklar lehine anlamlı bir farklılık elde edilmiştir. Çocukların yaratıcılıkları devam ettikleri okul türlerine göre incelendiğinde; M.E.B'e bağlı özel okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık düzeylerinin, M.E.B'e bağlı resmi okulların anasınıflarına devam eden çocukların yaratıcılık düzeylerinden daha yüksek olduğu saptanmıştır. M.E.B'e bağlı resmi ve özel okulların anasınıflarına

devam eden 5 yaşındaki çocukların yaratıcılıkları cinsiyetlerine göre incelendiğinde, anlamlı bir farklılığın olmadığı görülmüştür. Çocukların yaratıcılık düzeyleri ile annelerinin ve babalarının eğitim düzeyleri arasında lisans ve üzeri eğitim seviyesine sahip anne ve babalar lehine anlamlı bir farklılık olduğu anlaşılmıştır.

Toplumsal bir amaç olarak, çocukların hayal gücü ve yaratıcılığını teşvik eden ve vurgulayan yollarla çocuklarımıza eğitim vermemiz gerekmektedir (Duffy, 2006). Bütün çocuklar, kendilerine özgü şekilde potansiyel olarak yaratıcıdır. Bu yetenekleri gün ışığına çıkarmak ve çocuğun bunları en iyi biçimde kullanmasına yardım etmekte öğretmenlere, anne-babalara önemli görevler düşmektedir (Yolcu, 2004). Erken çocukluk dönemindeki öğretmenler, her bir çocuğun yaratıcılık potansiyelinin en yüksek noktasına ulaşması konusunda sorumluluklarla yükümlüdür. Çocukların araştırma ve deney yapmaları, sorgulama ve yaratmaları için özgür olmalarına izin vermek onlarda öğrenmeye karşı hayat boyu süren bir ilginin oluşmasını sağlar, çocukların daha yaratıcı ve zengin bir hayat yürütmelerini kolaylaştırır (Eason, Giannangelo ve Franceschini, 2009). Öğretmenler, sınıf ortamında yaratıcılığa uygun koşulları hazırlamalıdır. Sınıf ortamındaki materyaller zenginleştirilmelidir. Yine öğretmenlerin anlam ve amaca uygun olarak seçilip, ilgili konuları çocukların düzeylerinde tutarak onların kendi yaşantısı ve çevreleriyle ilintili olmasına özen gösterilmelidir. Tekdüze, basmakalıp etkinliklerden kaçınılmalı, onları özgün çalışmalardan ötürü destekleyerek, ödül ve ceza yaptırımlarında çağdaş eğitim anlayışının gerekleri uygulanmalıdır (Artut, 2004). Çocuklara çalışma yaptıkları zaman yeterli süre tanınmalı ve öğrenciler çalışma hakkında önceden bilgilendirilmelidir (Kırıçoğlu, 2002). Öğretmenler çocukların yaratıcılığını evde teşvik etmek için ailelerle iletişim halinde olmalı ve önerilerde bulunmalıdırlar. Yapılan araştırmalar göstermiştir ki, çocukların yaratıcılığını değerli kılan ve bu yaratıcılığı okul ortamında teşvik eden öğretmenler daha fazla başarı kaydetmiştir. Bu da ailenin öğretmenin amaçlarını öğretmenle işbirliği yaparak evde aynı şekilde uygulamaları ile başarılmıştır (Kemple ve Nissebeng, 2000). Eğitimcilerin her sınıfta farklı öğrenme stilleri olan öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik sınıf çalışmaları yapmaları çok önemlidir. Eğitimciler, çocuğun bilişsel ve sosyal ihtiyaçlarıyla ilgilendikleri gibi, yaratıcı ihtiyaçlarını da beslemek durumundadırlar. Çocuğun yaratıcı düşüncesinin gelişiminin ihmali aslında çocuğun ihtiyaçlarının tümüyle ihmali demektir. Eğitimciler, çocuğun yaratıcı çabalarına dikkatle bakarak, onun dünyayı anlamak ve yaşama katılmak için kullanabileceği her aracı repertuarlarına katarak onları güçlendirebilirler (Eckhoff ve Urbach, 2008).

Çocuklara baskıcı bir ortam yaratılması durumunda, kendilerini serbestçe ifade edememe, sorunlara bilinenin dışında çözümler üretme durumuyla karşı karşıya kalmaları yaratıcılığa vurulabilecek önemli bir darbe olacaktır. Toplumsal yargıların katılığı ya da değişmezliği, farklı yaklaşımların filizlenmesini ve kendini ifadesini kabullenememektedir. Bunun sonucu olarak da, bu tip anlatımlar ya sert biçimde reddedilmekte ya da en hafif bir yaklaşımla alay konusu olmaktadır. Yetişkinlerin de yaşadığı bu durumların benzerlerini toplumda, ailesinde, sınıfında yaşayan çocuklar, alay konusu olmamak için kendi kendine engeller koyar, bu durum yaratıcılığın filizlenmesine, gelişip boy göstermesine de engel olmaktadır. Bu nedenle, bilinen ve kabullenilmiş düşüncelere, anlatım biçimlerine hayat hakkı tanınmalı, her ne olursa olsun çocukların alaya alınıp küçümsenmesine fırsat verilmemelidir (Yolcu, 2004). Bu bilgiler doğrultusunda anne-babalar ve öğretmenler çocukların rahatça çalışabilecekleri, zengin uyarıcıların olduğu ortamlar oluşturmalıdırlar. M.E.B'e bağlı resmi okulların anasınıflarında görev

yapan öğretmenler çocukların yaratıcılıklarını geliştirici faaliyetlere daha fazla yer vermelidir. Ortaya konulan çalışmalar çevre okullardaki eğitimciler ve çocuklarla paylaşılmalıdır. Üniversitelerin ilgili alanlarında görev yapan akademisyenler ya da öğretmenler eğitim seviyesi düşük olan ebeveynlere çocuklar için yaratıcı faaliyetlerin önemini ve gerekliliğini seminerler düzenleyerek anlatmalıdırlar.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma 16-18 Ekim 2010 tarihleri arasında Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi'nde gerçekleştirilen 19. Eğitim Bilimleri Kurultayı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuş ve bildiri özet kitabında basılmıştır.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Abacı, O., (2003). Okul öncesi dönem çocuklarında görsel sanat eğitimi. 2.Baskı, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
2. Argun, Y., (2004). Okul öncesi dönemde yaratıcılık ve eğitimi. Ankara: Anı Yayıncılık.
3. Artut, K., (2004). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri. 3.Baskı, Ankara: Anı Yayıncılık.
4. Aslan, E., (2001). Torrance Yaratıcı Düşünce Testi'nin Türkçe Versiyonu. Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, Yıl: 2001, Sayı 14, ss: 19-40.
5. Besançon, M. ve Lubart, T., (2008). Differences in the development of creative competencies in children schooled in diverse learning environments. Learning and Individual Differences. (18), pp:381-389.
6. Dikici, A. ve Gürol, M., (2003). Liselerde görev yapan resim öğretmenlerinin, öğrencilerinin yaratıcılıklarını geliştirmeye yönelik nitelikleri. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt: 13, Sayı: 1, ss:193-214.
7. Duffy, B., (2006). Supporting creativity and imagination in the early years. New York: Open University Press.
8. Eason, R., Giannangelo, D.M., and Franceschini, L.A., (2009). A look at creativity in public and private schools. Thinking Skills and Creativity. (4), pp. 130-137.
9. Eckhoff, A. and Urbach, J., (2008). Understanding imaginative thinking during childhood: sociocultural conceptions of creativity and imaginative thought. Early Childhood Educ J, (36), pp: 179-185.
10. Erdoğan, İ., (Ed.). (2002). Özel okullar ve eğitimde kalite (Sempozyum:14-16 Şubat 2002). Antalya: Özel Okullar Derneği Yayınları.
11. Erdoğan, M.Y., (2006). Yaratıcılık Değerlendirme Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması. Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt: 7, Sayı:12, ss. 61- 79.
12. Gönen, M., Uzmen, S., Akçin, N. ve Özdemir, N. "Anaokuluna giden 5-6 yaş çocuklarında yaratıcı düşüncenin incelenmesi", Eğitim ve Bilim, 17-89, s:64-71.
13. Gönen, M., Şahin, S., Yükselen, A.İ. ve Tanju, E., (2006). Çocuklar için yaratıcı etkinlikler. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
14. Karasar, N. (2002). Bilimsel araştırma yöntemi. II.Baskı. Ankara: Nobel Yayınevi.
15. Kemple, K.M. and Nissenberg, S.A., (2000). Nurturing creativity in early childhood education: families are part of it. Early Childhood Education Journal, Volume:28, Number:1.
16. Kırıçoğlu, O.T., (2002). Sanatta eğitim. görmek, öğrenme, yaratmak. 2.Baskı. Ankara: Pegema Yayıncılık.

17. Öncü, T., (2000). "Anasınıfı (6 yaş) düzeyindeki çocukların şekilsel yaratıcılıklarının cinsiyet değişkeni açısından karşılaştırılması". Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi, Fakülte Dergisi 40, 1-2; 25-34.
18. San, İ., ve ark. (1999). Drama 1. Ankara: M. E. B. Yayınları.
19. Tekin, M. and Tasgin, O., (2009). Analysis of the creativity level of the gifted students. Procedia Social and Behavioral Sciences. Volume:1, pp: 1088-1092.
20. Thomas, N.G., and Berk, L.E., (1981). Effects of school environments on the development of young children's creativity. Child Development, 52 (4), 1153-1162.
21. Uygun, S., (2003). Türkiye'de dünden bugüne özel okullara bir bakış (gelişim ve etkileri). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt:36, Sayı:1-2.
22. Yolcu, E., (2004). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri. Ankara: Nobel Yayıncılık.